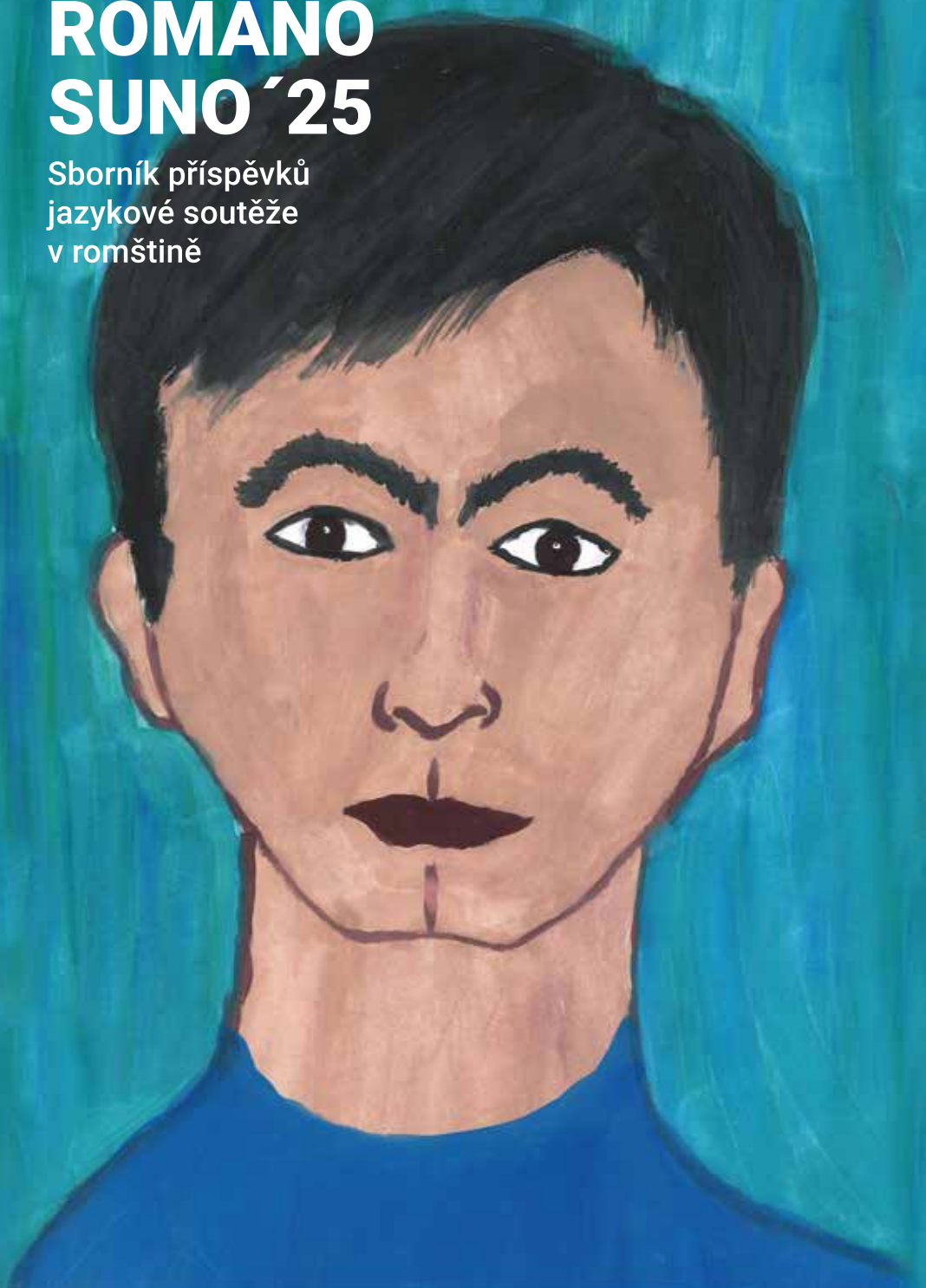

ROMANO SUNO '25

Sborník příspěvků
jazykové soutěže
v romštině

ROMANO SUNO '25

**Sborník příspěvků
jazykové soutěže
v romštině**

Romano suno 2025

Sborník příspěvků jazykové soutěže v romštině

Vydala Nová škola, o. p. s.

Překlad z romštiny do češtiny: Barbora Šebová

Korektura českého jazyka: Kristýna Hrdinková

Korektura romského jazyka: Barbora Šebová

Koordinátor projektu: Marie Podlahová Bořkovcová

Grafická úprava: Terezie Chlěbcová

Obrázek na obálce: Alžběta Tulejová

Tisk: Reprocentrum, a. s.

První vydání: 100 ks

Kontakt:

Nová škola, o. p. s.

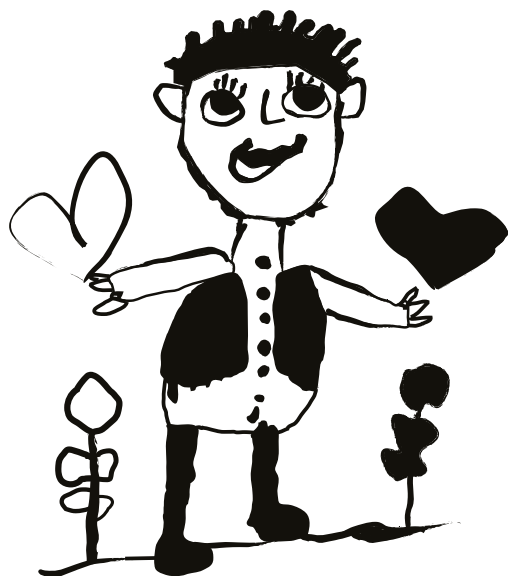
Křížíkova 344/6, Praha 8, 180 00

www.novaskolaops.cz

© Nová škola, o. p. s.

Doporučená cena: 120 Kč

ISBN 978-80-908501-8-7

NOVÁ ŠKOLA, o. p. s.

Sborník příspěvků 28. ročníku jazykové soutěže v romštině
Praha 2025

Obsah

Úvodní slovo	6
Výsledky 28. ročníku soutěže	8
Žáci 1.–3. ročníku ZŠ	
Nicholas Gelbart	10
Miroslav Mako	12
Roman David	14
Žáci 4.–6. ročníku ZŠ	
Jakub Kaleja	16
Ivan Pohlodko	18
Kevin Pačaj	20
Žáci 7.–9. ročníku ZŠ	
Aurika Shadyba	22
Eva Šarišská	24
Martina Žigová	26
Sofie Horváthová	28
Středoškoláci	
Sára Tatayová	30
Petr Husár	32
Alex Janová	34
Dospělí	
Dana Ema Hrušková	38
Petra Gelbart	40
Milan Bindatsch	44
Liliana Girgová	46

**Výběr z textů vytvořených
na dílnách Vaker romanes**

Levent Pohlodko	52
Kevin Horvát	54
Radek Biháry	56
Boris Bučko	58

**Výběr z textů vytvořených
na dílnách Romano suno v Praze**

Renata Cinová	60
Bára Halušková	62
Erika Janičová	64
Lucie Bystá	66

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, milí soutěžící,

držíte v rukou sborník 28. ročníku soutěže Romano suno. Letos přišlo do soutěže ke třem stům prací. Po chudých letech 2020 a 2021, kdy se do Romano suna propsala proticovidová opatření, nám každý rok do Romano suna chodí více textů. Letos jich ale přišlo nejvíc v dohledatelné historii celé soutěže. Z toho mám radost. Velká většina příspěvků je v severocentrální romštině, té v Česku nejrozšířenější. Přišly ale také práce v olašské a ukrajinské romštině. Velkou většinu textů napsaly děti. Stále více své texty v romštině posílají také dospělí. Už několikátým rokem máme vždy i pár příspěvků ze Slovenska.

Stejně jako každý rok volili soutěžící mezi čtyřmi tématy navrženými porotou, anebo psali na volné téma. V porotě letos zasedly Iveta Kokyová, Stanislava Miková a Květoslava Podhradská.

Letošními tématy byla

Savo nekbareder džaňiben kamľalas?

/ Jakou superschopnost bys chtěl(a) mít?

So predžidiľal tra famelijaha nekfeder?

/ Nejlepší zážitek s rodiči

So kerdalas avresar, te bi šaj visardalas o berša pale.

/ Co bys dělal(a) jinak, kdybys mohl(a) vrátit čas?

Savo sal? Savi sal?

/ Jaký jsi? Jaká jsi? Charakterizuj sám sebe

Na rozdíl od jiných let byla mezi texty jednotlivá témata zastoupena docela rovnoměrně. Některé děti a skoro všichni dospělí pak psali na vlastní téma. I mezi těmi volnými ale vyvstala dvě témata, která si nezávisle na sobě vybralo hodně dětí. Za prvé hodně dětí psalo o tom, jak jim zemřel někdo blízký, o tom, co v posledních chvílích mohly udělat jinak, o nenahraditelné ztrátě a nevratných změnách celé rodiny, které potom následovaly. Za druhé hodně dětí psalo o tom, že chtějí mít lepší život než mají jejich rodiče a dokázat gadžům, že na to mají.

Mnohé soutěžní texty děti tvoří za nějaké podpory. Buď je vypracovaly se svými asistenty ve škole nebo je psaly doma za podpory rodičů či jiných příbuzných. Anebo je vytvořily na tvůrčích dílnách v romštině, které jsme přijeli v rámci projektů Romano suno, Romano suno v Praze a Vaker romanes realizovat do jejich školy. Některé texty z těchto dílen

letos zvítězily, rozhodli jsme se však publikovat i další zdařilé příspěvky. Některé děti psaly do Romano suna bez jakékoli podpory. Právě ty porotci oceňovali zdaleka nejvíce.

Děkujeme všem dětem, mladým lidem a dospělým, kteří do naší soutěže letos napsali anebo natočili své video. Jim všem patří náš obdiv a dík! A letošním vítězům navíc znovu srdečně gratulujeme.

Děkujeme také všem učitelům, asistentům, vedoucím v klubech i příbuzným, kteří děti v jejich tvorbě do Romano suna podpořili.

Hezké čtení vám přeje

Marie Podlahová Bořkovcová,
koordinátorka Romano suna

Výsledky 28. ročníku soutěže Romano suno

Pisinas romanes – Píšeme romsky

1. kategorie (žáci 1.–3. ročníku ZŠ)

- 1. místo – **Nicholas Gelbart**, Klub matek, Nová škola, Praha, 3. ročník ZŠ
- 2. místo – **Miroslav Mako**, ZŠ 28. října, Brno, 3. ročník
- 3. místo – **Roman David**, ZŠ 28. října, Brno, 3. ročník

2. kategorie (žáci 4.–6. ročníku ZŠ)

- 1. místo – **Jakub Kaleja**, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník
- 2. místo – **Ivan Pohlodko**, Jekhetane, Ostrava, 5. ročník
- 3. místo – **Kevin Pačaj**, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník

3. kategorie (žáci 7.–9. ročníku ZŠ)

- 1. místo – **Aurika Shadyba**, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 7. ročník
- 2. místo – **Eva Šarišská**, Letanovce, CZŠ Juraja Sklenára, 8. ročník
- 3. místo – **Martina Žigová**, Letanovce, CZŠ Juraja Sklenára, 8. ročník
– **Sofie Horváthová**, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 7. ročník

4. kategorie (středoškoláci)

- 1. místo – **Sára Tatayová**, Romea, program Baruvás
- 2. místo – **Petr Husár**, Romea, program Baruvás
- 3. místo – **Alex Janová**, Ostrava

5. kategorie (dospělí)

- 1. místo – **Dana Ema Hrušková**, Praha
- 2. místo – **Petra Gelbart**, H55, Praha
- 3. místo – **Milan Bindatsch**, Ostrava
– **Liliana Gírgová**, Nový Jičín

Vakeras romanes – Mluvíme romsky

1. kategorie (žáci 1.–3. ročníku ZŠ)

- 1. místo – Izabela Teličková**, Smižany, 1. ročník
- 2. místo – Michal Murgoš**, Liptovský Mikuláš, 3. ročník ZŠ
- 3. místo – Levent Pohlodko a Kristián Kroščen**, Jekhetane, Ostrava, 3. ročník

2. kategorie (žáci 4.–6. ročníku ZŠ)

- 1. místo – Michal Reisinger a Jakub Kaleja**, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník
- 2. místo – Klaudie Bandyová**, ZŠ Karasova, Ostrava, 5. ročník
- 3. místo – Ivan Pohlodko**, Jekhetane, Ostrava, 5. ročník
– **Tomáš Pohlodko**, Jekhetane, Ostrava, 4. ročník

3. kategorie (žáci 7.–9. ročníku ZŠ)

- 1. místo – Táňa a Sára Horňákovy**, ZŠ Předlice, Ústí nad Labem, 8. a 9. ročník
- 2. místo – Erika Ferencová**, ZŠ Šalounova, Ostrava, 7. ročník
- 3. místo – Dzasmina Biháriová**, ZŠ Šalounova, Ostrava, 9. ročník

1. kategorie (žáci 1.–3. ročníku ZŠ)

1. místo

Nicholas Gelbart, Klub matek, Nová škola, Praha, 3. ročník ZŠ

Me bi kamavas te na avel pro Čechi. Adaj som pandž čhon. Me bi kamavas te avel andre Amerika, bo me som andre Amerika buter sar pro Čechi. Pro Čechi hin igen cicho. Andre Amerika hin furt: Tuut, tuut! Hin odoj but bengalis. Me na džanav, kaj hin tateder, bo me andre Amerika na somas aňi jekhvar ňilaje. Oda man choľarel. Andre Amerika pes kerel e Karačoňa bišupandžto, na bišuštarto. Andre Amerika pre Patraďi rodas čokoladova jandre andre bar. Treba hine andro rukh. Tiš hin e Chanuka. Pre Chanuka pes labaren o momel'a u den pes o darunki. E Chanuka hin kurko angle Karačoňa. Andre miri škola andre Amerika hiňi Maškarthemutňi rat. Oda hiňi bari zabava u hino odoj o chaben indicko, biboldiko u aver. Vaš savoro, so irinavas adaj, me sajinav, hoj me na som andre Amerika. U te man na avava andre Amerika pro Halloween, ta man murdarav!

Já bych rád nebyl v Čechách. Jsme tady pět měsíců. Já bych byl rád v Americe, protože já jsem v Americe víc než v Čechách. V Čechách je hodně тихо. V Americe furt: Tuut, tuut! Je tam kravál. Nevím, kde je víc teplo, protože já jsem v Americe nikdy v létě nebyl. To mě štve. V Americe se Vánoce slaví dvacátého pátého, ne dvacátého čtvrtého. V Americe se na Velikonoce hledají čokoládová vajíčka na zahradě. Jsou třeba ve stromě. Taky je tam Chanuka. Na Chanuku se zapalují svíčky a dávají se dárky. Chanuka je obvykle týden před Vánocemi. V mojí škole v Americe se slaví Mezinárodní den. To je velká zábava a jsou tam různá jídla: indická, židovská a další. Kvůli všemu, co jsem tady napsal, je mi líto, že nejsem v Americe. A jestli v Americe nebudu ani na Halloween, tak se zabiju!

2. místo

MIROSLAV MAKO, ZŠ 28. října, Brno, 3. ročník

Has jekh čavoro, so les has ul'pnaskero d'ives. O čhavo rado dikhelas le klaunen. Leskere dades na has love pro klounoskere gada. Gej'las andre varesavo kher u rakh'las kajsi truhla a rakh'las o klaunoskere gada. Urd'as o gada u gej'las khere. O čhavoro na džanelas, hoj oda leskero dad. Leskero dad pestar kerelas klaunos. Ra'fi kamelas o dad te čhivel tele o gada, ale na džanas tele. Chudenas pes la cipatar.

Aver d'ives leskeri rom'ni phend'as, kaj te čhivel tele. Jov phend'as, hoj našti čhivel tele. Palis o čhavoro phend'as: „K'oda hin?“

Leskero dad phend'as: „Oda me.“

Palis le dadeske phend'as e rom'ni, kaj peske te farbinel o bala. Palis geje ko doktoris. Il'as o nuški u leskero klounoskero nakh leske cird'las avri.

O doktoris phend'as, hoj leske lepind'a o nakh. Geje khere a phend'as, hoj džal te cinel. Jov cigañinelas. Gej'las andro dumo čhavoreskero. Palis koda čhavoro les dikhl'as.

Byl jeden chlapec a ten měl narozeniny. Ten kluk měl rád klauny. Jeho táta neměl peníze na oblek klauna. Šel do nějakého domu a tam našel takovou truhlu a v té truhle oblek. Oblékl si ho a šel domů. Ten chlapec nevěděl, že to je jeho táta. Ten táta mu dělal klauna. Večer si táta chtěl svléknout ten oblek, ale nešel mu sundat. Přilepil se mu na kůži.

Ráno tátovi řekla jeho žena, aby se svléknul. A on jí řekl, že to nejde, že ho nemůže svléknout. A ten kluk řekl: „Kdo to je?“

A jeho táta řekl: „To jsem já.“

Potom mu řekla žena, aby si obarvil vlasy. Pak šli k doktorovi. Ten vzal nůžky a ustříhl mu jeho klaunský nos. Potom jim doktor řekl, že mu nos nalepil. Šli domů a on řekl, že jde na nákup, ale to kecal. Skočil tomu chlapečkovi na záda. A potom ho ten kluk uviděl.

3. místo

ROMAN DAVID, ZŠ 28. října, Brno, 3. ročník

Me gejl'om khere. Kodoj dikhl'om la da. Tavelas andre kuchňa. Me gejl'om andro pokojis. Kodoj me dikhl'om pro telefonos. Kodoj me dikhl'om le kamaratos. Jov phendās, kaj te džav tele. Me phend'om, hoj me na džav. Palis me zasovavas a palis me uštil'om. Me kamavas te chal. Me phend'om la dake, hoj kamav te chal. Palis me savoro chal'om. Palis me gejl'om andro pokojis.

Kodoj me dikhl'om le mules! Jov gejlās pro budaris. Kodoj mukhlās o paňi. Me gejl'om andre kupelňa. Kodoj o paňi na džal. Palis gejl'om paš e daj. Me phend'om, hoj dikhl'om le mules andre kupelňa. Mukhlās o paňi. Me kodoj gejl'om u o paňi na džalas. Palis me phend'om la dake, kaj kodoj te džal te dikhel. Gejl'a u dikhl'a le mules. Avlās andre kuchňa. Kodoj palis mange phendās, že kodoj čačes hin o mulo. Palis me gejl'om avri. Me gejl'om pal o dad. Phenav leske, hoj kodoj dikhl'om le mules. O dad palis gejlās andro kher, ale le mules na dikhlās. A me phend'om, hoj kodoj hin o mulo andre kupelňa. Palis the o dad dikhl'a le mules, sar mukhelas o paňi. Palis e daj dikhl'a le mules.

E daj vičindā majiteliske, hoj kadaj hin o mulo. Palis amen gejlām te bešel andre aver kher. Kodoj imar na dikhahas le mules.

Šel jsem domů. Tam jsem uviděl mámu. Vařila v kuchyni. Šel jsem do pokoje. Podíval jsem se na telefon. Tam jsem uviděl kamaráda. Řekl mi, abych šel dolů. Řekl jsem mu, že nejdu. Pak jsem usnul a pak jsem se probudil. Měl jsem hlad. Řekl jsem mámě, že chci najíst. Všechno jsem snědl. Vrátil jsem se zase do pokoje.

A tam jsem uviděl ducha! Šel na záchod. Pustil vodu. Šel jsem do koupelny. Voda nebyla puštěná. Šel jsem k mámě. Řekl jsem jí, že jsem viděl v koupelně ducha. Pustil vodu. Že jsem tam šel a voda tam nešla. Pak jsem řekl mámě, aby se tam šla podívat. Šla a sama ho uviděla. Vrátila se do kuchyně. Řekla mi, že tam fakt je ten duch. Potom jsem šel ven. Šel jsem za tátou. Říkám mu, že jsem viděl ducha. Táta přijel domů, ale toho ducha neviděl. Já mu řekl, že ten duch je v koupelně. Potom ho uviděl i táta, jak pouští vodu. A pak ho viděla zase máma.

Potom máma zavolala majiteli, že tam je duch. Potom jsme se odstěhovali do jiného bytu. Tam už duchové nejsou.

2. kategorie (žáci 4.–6. ročníku ZŠ)

1. místo

JAKUB KALEJA, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník

Ciknorestar man has jekh suno – te bavinel fotbal the te bavinel pro klavesi. Imar duj berš. Kamav tumenge te phenel, kaj te džan peske pal o suno. Paťan, hoj oda sa avela.

Dikhen akanak, me imar bavinav fotbal. Hin man dešuduj berš u imar som kapitanos. Som najfeder. Mušinen te šunel le treneris u mušinen te kerel buti pre peste. A pro klavesi: Hin kade kajso klubos. Me geľom le kamaratoha andre u jon mange phende: Kade hin kada, kada, kada. A palis sikhade mange o klavesi, kitari, basi, he o bubni. A me geľom pro klavesi. A me peske phendom: Me pes mušinav te ućinel. Palis aver dıves geľom andre škola pre hudebka a o ućitelis man ućinelas akordi, o giľa. Palis sar esas amare dıjde dıvesa romane, ta vistupinavas andre škola a me bašavavas u dobašadom e giľi u klapkinenas mange.

U dži akana bavinav fotbal u bašavav pro klavesi.

Od mala mám jeden sen – hrát fotbal a hrát na klávesy. Už dva roky. Chci vám říct, abyste si šli za svým snem. Věřte, že se splní.

Podívejte se teď, já už fotbal hraju. Je mi jedenáct let a už jsem kapitán. Jsem nejlepší. Musíte poslouchat trenéra a pracovat na sobě. A klávesy. Je tady takový klub. Já jsem tam s kamarádem šel a oni mi řekli: Tady je to, to, to. A potom mi ukázali klávesy, kytary, basy, dokonce i bubny. Já šel na klávesy. A řekl jsem si, že se na ně musím naučit. Pak další den ve škole na hudebce mě učitel naučil akordy a písničky. A potom, když byl Den Romů, tak jsem ve škole vystupoval. Hrál jsem, a když jsem dohrál písničku, tleskali mi.

A až do teď hraju i fotbal i na klávesy.

2. místo

IVAN POHLODKO, Jekhetane, Ostrava, 5. ročník ZŠ

Me man vičinav Ivan Pohlodko a me tumenge kamav te phenel pal miro mulo papus. Jov man barardā avri.

Me man uli'om igen nasvalo a me man lečinavas dži mire pandž berš a sar mange sas eŧta, ta av'om pal e Slovensko a ov man rado dikhelas. Sar mange sas ochto, ta leha dikh'om peršo filmes. Vičinelas pes Válečný kůň. Le papus hin aver vnuki. Ale man barardā ov. Ov man l'ikerlas sar peskere čhas, ale ov nane miro čačo papus, bo miro čačo papus mu'la. Kale papus me rado dikhavas.

Sar mu'la, ta me igen rovás, bo ov sas sar miro dad. Le papus sa leskere čhave narado dikhenas. Ale sas les jekh čhaj, so ke leste phirlas. Ale sar jov chudňa rakovina, ta me aňi andre škola na phiravas. Darás, hoj merla a me les na dikhava. Ale sar mu'la, ta rakind'om la babaha, bo oj mukhl'a o gi'la a me lake phend'om, že hiňi nalači.

A kada savoro, so tumenge kamav te phenel.

Jmenuju se Ivan Pohlodko a chci vám vyprávět o svém dědečkovi, který umřel. On mě vychoval.

Narodil jsem se hodně nemocný a do svých pěti let jsem se léčil. A když mi bylo sedm, tak jsem přijel ze Slovenska a on mě měl rád. Když mi bylo osm, viděl jsem s ním první film. Jmenoval se Válečný kůň. Měl taky jiné vnuky, ale mě vychoval on. On mě měl jako svého syna. Přitom nebyl můj pravý děda. Můj pravý děda zemřel. Tohohle dědu jsem měl rád.

Když umřel, tak jsem strašně brečel, protože on byl jako můj táta. Jenomže dědu všechny jeho děti nesnášely. Měl jenom jednu dceru, která za ním chodila. Když dostal rakovinu, tak já jsem ani nechodil do školy. Báł jsem se, že umře, že ho už neuvidím. Když pak umřel, pohádal jsem se s babičkou. Pustila písničky a já jí řekl, že je špatná.

To je všechno, co jsem vám chtěl říct.

3. místo

KEVIN PAČAJ, ZŠ Škrobálkova, Ostrava, 6. ročník

Me tumenge vakerava pal mande. Sar avava baro, kamav te bašavel pro bici. Bavinel man. Kamav te avel muzikantos. Kamav te kerel peske kapela, kaj te phirav, te zarodav. Kamav te avel sar Roland Band Smižaňatar. Kamav vi te kerel o giľa sar jov. Les hin lačhe giľa.

A mek man bavinel fotbal. Bavinav vaš o Mongagua. Lačho timos. Bavinel man lačho fotbal. Doporučínav tumenge o fotbal. A miro treneris pes vičinel Jaroslav Horváth.

Já vám povím o sobě. Až budu velký, chci hrát na bicí. Baví mě to. Chci být muzikant. Chci si založit vlastní kapelu, abychom s ní jezdili, vydělávali peníze. Můj vzor je Roland Band ze Smižan. Chci dělat stejnou hudbu, jako dělá on.

A ještě mě taky baví fotbal. Hraju za Mongagua. Je to dobrý tým a mě dobrý fotbal baví. Fotbal vám doporučuju. Můj trenér se jmenuje Jaroslav Horváth.

3. kategorie (žáci 7.–9. ročníku ZŠ)

1. místo

AURIKA SHADYBA, ZŠ Jungmannova, Jihlava, 7. ročník

Ko kacave Roma i savi lende religia?

Roma – kada narodo, kaste naj pestiri strana. Vone prežuven pa vsjavoro miro. Roma – kada isi vesjolo i bachtalo narodo, palaj save pchiren but mify.

Kala buhles rozprostrañilasj teorija romañi palaj jegypticky korñi, sar len načali te akharen ñekatoryje manuša, kaj žuven ade Jevropa, Gypsies, savo žiľa katar i Jegyptañi. Roma pal nacyjonaľnosť otnosjatsja kav narodu, kaste si pestiri kulťura, obrady, šib i obyčiji. But Roma isi pravoslavñi i prožan obrad kriššeña. Butko dumaje, so i vsjavore Roma poholovñe pokľañajutsja jagati ili khamesti, no na samom d'eľe maj bari čašť romañi religia kola pchuvatiři, ade savi vone žuven. No kada, so Roma ispovedujut butsave religii, ñe označaeť, so vone srazu zapereteren vjera, kala peretraden paj ek pchu pe aver. Ade kadaj vrjama isi Roma, save i prelen islamo, no maj but par lende pravoslavñi.

Kdo jsou Romové a jaké je jejich náboženství?

Romové jsou národ, který nemá vlastní stát a žije po celém světě. Jsou to veselí a šťastní lidé, o kterých koluje mnoho mýtů.

Hojně je rozšířená teorie o jejich egyptském původu, někteří obyvatelé Evropy je začali nazývat Gipsies, což pochází ze slova Egypt. Romové podle národnosti patří k lidem, kteří mají svou vlastní kulturu, zvyky, jazyk a tradice. Většina Romů je pravoslavného vyznání a prochází křtem. Mnozí si myslí, že všichni Romové uctívají oheň nebo slunce, ale ve skutečnosti náboženství mnoha Romů odpovídá zemi, ve které žijí. To, že Romové vyznávají různá náboženství, však neznamená, že při přestěhování do jiné země hned mění víru. V dnešní době jsou i Romové, kteří přijímají islám, ale většina z nich je pravoslavná.

2. místo

EVA ŠARIŠSKÁ, Letanovce, CZŠ Juraja Sklenara, 9. ročník

Kamav te pisinel tumenge pal kada, hoj hin man baro kamiben. He kamav te phenel, hoj sar ačhiľom phari zakamadi. Čhajori somas. Na džanavas, hoj ačhela pes kada. Has oda *láska na prvý pohľad*. No, prindžardom les feder. Diňas man kamiben.

Pregejľas časos he ačhiľom phari. Phares sas mange olestar. Koda šuňiben, hoj na kamav kole ciknes. Phendom oda mire piraneske. Jov has fejs barikano. Phendas mange, hoj hin oda vareso lestar, hoj baripen hin andre leste fejs. No a palis man kaleha imar somas lačhi. Kamavas aver dživipen – te študinel, buťi te kerel.

Ale akana na bajinav. Hin andre ma aver baripen. Na džal mange pre dzeka, hoj phirav mek pre zakladno škola. Užarav mange pe koda cikno. Rado som, hoj kajso pirano man hin, so manca avela, so man na mukla. Radšaľuvav man pe miro cikno he džanav, hoj la famelijaha man avla šukar dživipen.

Chci vám napsat o tom, že mám velkou lásku. Chci vám napsat, jak jsem otěhotněla a jak jsem se zamilovala. Byla jsem ještě holčička. Nevěděla jsem, co se stane. Byla to láska na první pohled. No, poznali jsme se líp. Dal mi lásku.

Uběhl nějaký čas a já jsem otěhotněla. Hodně mě to zklamalo. Prostě ten pocit, že si nepřeju to dítě. Řekla jsem o tom svému klukovi. On byl strašně rád. Řekl mi, že to je něco z něho, že je na to strašně hrdej. No a potom jsem se s tím už smířila. Chtěla jsem jiný život – studovat, pracovat.

Ale teď toho už nelituju. Mám v sobě jinou radost. Vadí mi, že pořád chodím na základní školu. Těším se na to malé. Jsem ráda, že mám přítele, který se mnou zůstane, neopustí mě. Těším se na to malé a vím, že budu mít s rodinou hezký život.

3. místo

MARTINA ŽIGOVÁ, Letanovce, CZŠ Juraja Sklenara, 8. ročník

Vičínáv man Martina Žigovo. So me kamav, kaj te kerav dži agor? Buťi. Kavka, sar akana kerav, so šaj, kaj te phirav andre škola. Šunen man, Romale! O džene kamen te dživel lačhes. Kamen te kerel kavka peskri buťi, bo o love tuke kampil. Lebo amen o Roma kamas te dživel lačhes. Kavka, sar kampil. Vaš kada pisinav kada papiris, kaj te len penge o Roma kada lav. Akana man, manušale, Romale šunen! Akana tumenge phenav: Dživav pre Slovensko. Kamav, kaj te dživas amenge amari familija lačhes, kaj te avel paš amende o Devloro, kaj te paťan o džene pal o Stjelňiki andre leste. Kamav le dženen te ušťavel andre savoreste, kaj furt te paťan kavka, sar pes kampil. Kamav mange te predživel romano dživipen.

Jmenuju se Martina Žigová. Co si přeju dělat až do konce? Pracovat. Stejně jako se teď snažím chodit do školy. Poslouchejte mě, lidi! Lidé chtějí žít dobře. Chtějí dobře odvádět svou práci, protože peníze jsou potřeba. Přece my, Romové, chceme žít dobře. Tak, jak se patří. Proto píšu tento text, aby si to Romové vzali k srdci. Tak mě, lidi, Romové, poslouchejte! Ted' vám říkám: Žiju na Slovensku. Přeju si, aby si moje rodina žila dobře a s Pánem Bohem! Aby v něj lidi ve Stielnikách věřili. Přeju si probudit lidi ve všem, aby měli silnou víru, víru, jak se patří. Chci prostě žít svůj romský život.

3. místo

SOFIE HORVÁTHOVÁ, ZŠ Ibsenova, Ostrava, 7. ročník

Savi sal?

Me som jileskeri čaj. Pal e fajta kerav savoro. Miri fajta man likerel. Miri daj vaš mange kerel savoro. Som rado, hoj man hin ajsi familija. Te kamel, kaj vareso te kerav, ta džav he kerav. Te hin man chaben a varekas nane, ta dav. Te varekas šuťarel, ta džav he dav les te pijel. Kajsí me som.

Jaká jsi?

Já jsem dívka s dobrým srdcem. Pro rodinu udělám všechno. Moje rodina při mně stojí. Moje maminka pro mě udělá všechno. Jsem ráda, že mám takovou rodinu. Když chce něco udělat, jdu a udělám to. Když mám jídlo a někdo nemá, tak mu dám. Když má někdo žízeň, tak jdu a dám mu napít. Taková já jsem.

4. kategorie (středoškoláci)

1. místo

SÁRA TATAYOVÁ, Romea, program Baruvás, 4. ročník SŠ

Miro šukar pharo drom

Somas cikňi, lačhi, pativali čhajori. Savoren šunavas. Na džanavas nič pal o dživipen, pal mire kamarata, pal e škola. Miro drom zaačhiľas andre škola. Oda drom has pharo, ale the andal o pharipen avilas vareso šukar, šukar, vaš soske rado poťinav phara buťaha. Mušinav te phenel, hoj has man pharo drom.

Andre škola na has man kamarata. O učitelu man narado dikhenas. Miri učitelka man čhidľas tele pal o gangi. Phagerďom mange o pindro. O rakľora andre škola man marenas sako ďives. He kerenas pre mande bida. Phiravas andre trin školi, bo ňiko man na kamelas. Maškar o Roma somas gadži a maškar o gadže somas Romňi. Andal e zakladno škola gejlom avri rovibnaha. Rovavas.

Šukariben pre kada dikhav ča akana. Ale me kada prekerďom andre motivacija he andre zor. Adadives phirdom avri e sredno škola pedagogicko, kaj šaj te sikhavav le čhavoren. Oda miro kamiben. Džav andre bari škola. Odoj man sikhavava e socijologija a o Devloro man pomožinla, kaj te pomožinav le čhavage, so dživen ajse dživipena, so dživavas me. Romano jilo sa avri cerpinel. Amen baruvás.

Moje krásná těžká cesta

Byla jsem malá, hodná a poctivá holčička. Všechny jsem poslouchala. Nevěděla jsem nic o životě, o svých kamarádech, o škole. Moje cesta začala ve škole. Byla to těžká cesta, ale i z těch těžkostí nakonec vzniklo něco hezkého, za co ráda zaplatím dřinou. Musím říct, jsem měla těžkou cestu.

Ve škole jsem neměla žádné kamarády. Učitelé mě neměli rádi. Jedna učitelka mě srazila se schodů, takže jsem si zlomila nohu. České děti ve škole mě bily každý den. Furt si na mě něco vymýšlely. Chodila jsem do třech škol, protože mě nikde nechtěli. Mezi Romy jsem byla za Češku a mezi Čechy zas za Cikánku. Ze základní školy jsem odešla s pláčem. Brečela jsem.

To hezké na tom dokážu vidět až teď. Já si to přetavila v motivaci a sílu. Teď jsem už vyšla střední školu pedagogickou, takže můžu učit děti. To je moje láska. A jdu na vysokou, na sociologii. Bůh mi pomůže k tomu, abych mohla pomáhat dětem, které žijí stejný životy, jako jsem žila i já. Romské srdce přeťprí všechno. Rosteme.

2. místo

PETR HUSÁR, Romea, program Baruvás, 2. ročník SŠ

Pisin pal kada, so kames. Me bi kamavas te pisinel pal miro dživipen. Vičínáv pes Petr Husár. Savore man vičinen Karolinky. Me som lačho he jileskero čhavo the igen pobožno. Paťav le Devles. Barardas man avri miri daj korkori. Mek me pametínáv, sar oda pre late has igen but, bo mek man hin phureder pheň.

Sar somas čeporo phureder, džanle, hoj na došunav, ta mri daj manca phirelas ke logopedija, bo na džanavas te vakerel vaš kada, hoj na šunav. Mek phiravas ke fonijatria (he akana phirav), ta diñas mange e doktorka andro kana naslouchatko. Pametínáv, sar mange has peršovar naslouchatko pro kana, ta avri sas fest brišind, ta savoro šunavas. He daravas man, bo me mek ňigda na šundom, sar avri del brišind. Mra dake sas fejs pharo, sar man dikhlas, hoj šunav savoro, he radisa'olas mandar.

Akana hin mange dešuefta berš a phirav pre sredno škola. Šunav he vakerav lačhes. Džanav štar čhiba a som pre peste barikano.

Rád bych napsal o svém životě. Jmenuju se Petr Husák. Všichni mi říkají Karolinky. Jsem hodný a dobrosrdečný kluk a jsem taky silně věřící. Věřím v Boha. Maminka mě vychovala sama. Ještě si pamatuju, jak toho na ni bylo moc, protože mám ještě starší sestru.

Když jsem byl trochu starší, zjistilo se, že jsem nedoslýchavý, tak se mnou máma chodila na logopedii. Já jsem totiž dobře nevyslovoval, protože jsem dobře neslyšel. Chodil jsem taky na foniatrii (doteď tam chodím). Doktorka mi dala do uší naslouchátka. Pamatuju si, že když jsem měl naslouchátko na uších poprvé, tak venku hodně přšelo a já to všechno slyšel. Báł jsem se, protože jsem nikdy neslyšel, jak venku prší. Máma mě bylo tak líto, když mě viděla, jak najednou všechno slyším, a zároveň z toho měla velkou radost.

Teď mi je sedmnáct let a chodím na střední školu. Slyším a mluvím dobře. Umím čtyři jazyky a jsem na sebe hrdý.

3. místo

ALEX JANOVÁ, Ostrava, 2. ročník SŠ

Perela o andělkus

Po agor terďuvav.
O svjetlos pocichu švicinel kodoj.
O anděla peske pocichu vakeren
pal o manušengere bini.

O andělos nane svato manuš
hino ča kalo andre cma,
savo o řelos polikes odkerel
pařal o svetos.

Perel, na pre phuv,
aľe buteder tele andre phuv,
kaj o kamiben tele perel.

O andělos na sovel,
hino cicho.
řunel tut raťi.
Varekana andre tute řiř na phenel.
Varekana kviřinel andre khangeri.

Andro jakha o roviben cirdel.
Andro cicho asaben
na phuřel, ři sal kadař.
Ča tut řiďřal ko diki.

E řmerca andre aver řhib.
Na prekereha, řa řunes o dichos.
U akana andre koda, so nane koter,
baron perře kamibena.

Padne anděl

Na hraně světla tiše stojím.
Mezi úsvitem a tísni
tam, kde andělé si šeptem
měří hříchy lidí.

Anděl není svatý člověk
spíš jen stín v zatmění,
který tělo pomalu
oddělí od dění.

Padá, ne k zemi,
ale hlouběji do prázdnoty,
kde láska dopadá.

Anděl nespí,
jen je tichý.
Poslouchá tě za noci.
Někdy v tobě mlčí tiše.
Jindy křičí ve věštci.

Jiskru, co se trhá mezi vzlyky.
A tichý smíchem
neptá se tě, jsi-li připraven.
Jen tě vede směrem k dýkám.

Smrt je píseň v jiném jazyce.
Nepřeložíš, jen cítíš dech.
A najednou v tom, to končí,
vyrůstají první city.

Urel tire vasta,
vakerel le hlasoha, so džanehas,
sar tut čumidel pro čekat,
achałos, ko tut braňinelas dureder.

Hin les vasta sar tira piraňa.
Aľe šilale hine.
Sar tut chudel, ta džanes,
hoj oda nane čačipen.

E bibacht nane sar o apsa.
Oda hino bi o vudar,
sar bešes korkoro u džanes,
hoj avri hin, so tut murdarel.

Andre šmerca cma u o dživipen dino avri.
Andro phiripen but na ľikerel,
perel sar o dichos andre kaľi rat,
so ačhola o lava našľona.

E sklenčina e šmerca, so na rezinel.
Ale andre oblaka švicinel, so na avla.
Sar o čhavore asan andre phuri čar,
andr'oda, so na has pisimen.

Obléká si tvé ruce,
mluví hlasem, co jsi znal,
když tě políbí na čelo,
pochopíš, kdo tě chránil dál.

Má dlaně – jak tvá milá.
Ale chladné, bez tepla.
Když tě obejmě, tak víš,
že všechno byla jen záplava.

Smutek není jenom slza.
Je to stávka beze dveří,
kde sedíš sám a víš, že ven
vede jen to, co tě zničí.

V stínech smrti život daný
v pohybu, jenž netrvá,
padá jak dech pod úsvit noci,
co zůstává, ztrácí význam.

Střepy smrti, co neřežou.
Ale svítí z oken jitra.
V dětském smíchu, v staré trávě,
v tom, co nechtělo být napsáno.

5. kategorije (dospělí)

1. místo

DANA HRUŠKOVÁ, Praha

Savo nekbareder džaňiben kamľalas?

Me kamav te pisinel andro Romano suno, savo nekbareder džaňiben bi kamavas.

Kaja tema hin važno andro adaďiveseskero svetos. Prindžarav le dženen, so na džanen nič, ča džanen te del duma pre kamera. He keren bare love. Phenen peske, hoj jon hine influenceri. Mišľinav mange kavka, či nane kada nekbareder džaňiben. Kajča me bi kajso džaňiben na kamľomas.

Hin but veci, so bi kamľomas te džanel. Sar bi phendomas, no hoj te avav superdžuvľi. Kamľomas bi, hoj te džanav nekfeder te gıľavel, te tavel, te ačaluvav savore čhiba andro svetos.

Kamľomas bi nekfeder džaňiben, kaj man o džene te na dikhen, he me te phirav vřadzık, he te dikhav, he te řunav savoro, so o Roma keren. Aľe phenav mange, pre soste kajse džaňibena?

Perdal mande hin nekbareder džaňiben te džanel řukares te dživel, andre paťiv, andre jileskero lačhipen. Pro svetos hin but bibachtale veci, kala veci amendar řaj keren bibachtale dženen. Kajča sar bi man avelas kada džaňiben, ta bi řıgda na avıľomas bibachtalı. Oda hin baro džaňiben, igen čepo džene kada džanen. Me kada na džanav, mek ča sikhľuvav kada džaňiben. Dzekana som bibachtalı.

Paľıs muřinav te pisinel, hoj bi kamľomas te džanel te avel nekfeder daj. Kada džaňiben andro adaďiveseskero svetos imar tiř nane. Aňi me na džanav kada nekfeder džaňiben. Na som nekfeder daj.

Nekfeder džaňiben hin kada kamav te avel lačho manuř. Kada nekfeder džaňiben kamav, hoj savore manuřa te džanen, he terne, he phure, he řukar, he džungale, he parne, he kale.

Jakou superschopnost bys chtěla mít?

Já chci napsat do Romano suna, jakou superschopnost bych si přála.

To je v dnešním světě vážné téma. Znáám lidi, kteří nic neumí, ale umí mluvit před kamerou. A vydělávají hodně peněz. Říkají o sobě, že jsou influenceři. Přemýšlím, jestli tohle není superschopnost. Ale já bych takovou superschopnost nechtěla.

Je hodně věcí, které bych chtěla umět. Jak bych to řekla – být superžena. Přála bych si umět nejlíp zpívat, vařit, rozumět všem jazykům na Zemi.

Přála bych si taky superschopnost být neviditelná, abych mohla kamkoliv jít a vidět a slyšet všechno, co lidi dělají. Ale říkám si, k čemu by takové vlastnosti byly?

Pro mě je největší schopnost umět dobře žít, v úctě, v dobrotě srdce. Na světě je hodně špatných věcí, které z nás můžou udělat nešťastné lidi. Kdybych ale tuhle schopnost měla, nikdy bych nebyla nešťastná. Neumím to, ale pořád se to učím. Někdy jsem nešťastná.

Pak musím napsat, že bych si taky přála být nejlepší máma. Tato schopnost v dnešním světě taky chybí. Ani já to neumím. Nejsem nejlepší máma.

Nejlepší schopnost je být dobrým člověkem. Tuhle superschopnost bych přála všem lidem. Mladým, starým, krásným, ošklivým, bílým i černým.

2. místo

PETRA GELBART, Klub matek, Nová škola, Praha

Te bi šaj visardomas o berša pale, ačhilomas bi sar cikři pro Čechi u na gejlomas andre Amerika.

Has mange deš berš u mus te odgejlom la daha the la pheňaha. O dad imar duj berš bešel as odoj, paš o Washington. D. C. E daj mange našti phendās, hoj odoj kamel te ačhel, hoj kamel te emigrinel. Adaj pro Čechi has o komunisticko režimos, ta našti phendām ňikaske, soske džas het. E daj bikendās o motoris, bikendās the miro kamaduno pijano, pre saveste has avrikerdo o šero le Mozartoskro. U kindās amenge letenki. La pheňake na has aňi štar berš. Na džanelas ňisostar. Mange e daj phendās, hoj džas pre jekh berš u palis amen visaraha pale the le dadeha. Na duminavas pal oda, save veci bi na kamlomas te mukhel Prahate, save som te lel manca. Dži adaďives mange chibinel miro hňedo, bilka melalo, ezerosvar čumidlo mončičakos. Bo e baba palis sa mire veci llas u diňas le susedenge. Mandar ňiko na phučelas. U sar mulās o papus, e baba čidās sa amare fotki leske andro mochto.

Normalňe sar vareko džal te bešel andre aver them, hin les odoj komunita. Buterval les hin aspoň phral, phen, abo baratos, kaha šaj vakerel peskra čibaha. Ale amen komunita na has. Aňi baba na has man odoj, aňi papus aňi bibi. Has mange fejs pharo pal lende.

Jekhvar mri mami bičhadās amenge balikos. Mange kindās nevo gad pro soviben, ale peršo muklās o gad ke peste andro šifoňeris. Me kada gad šoha na uravas. Na kamavas te našavel o pachos andal la mamijakero kher.

Normalňe, sar vareko džal te bešel andre aver them, hin les richtimen o papiri u nane mariben andre kherutňi them, ta šaj dromarel pale te dikhel peskra famelija. Amen o papiri na has. Sar doletindām andro americko foros, mus te phiravas andre sovjetsko škola pre ambasada. E daj o dad mek na džanelas pro šel procenta, hoj ačhaha, ta mus te sikhliľom rusiko čhib. Mri dajori, ča o Del džanel soske, mange na kindās lengeri školsko uniforma, aňi belavo rokľa. O peršo ďives u sa aver, hordinavas želeno rokľa. Možno has čeporo tirkisovo, ale th'avka mandar

Kdybych mohla vrátit čas, byla bych malá holka v Čechách a neodjela bych do Ameriky.

Bylo mi deset let a musela jsem odjet s mámou a se sestrou. Táta tam už dva roky bydlel, u Washingtonu, D. C. Máma mi nemohla říct, že tam chce zůstat, že chce emigrovat. Tady v Česku byl komunistický režim, takže jsme nemohli nikomu říct, proč odjíždíme. Máma prodala auto, prodala moje milované piano, na kterém byla vyryta Mozartova hlava. A koupila nám letenky. Sestře nebyly ani čtyři roky. Ta o ničem nevěděla. Mně máma řekla, že tam jedeme na jeden rok a potom že se vrátíme i s tátou domů. Nemyslela jsem na to, jaké věci nechci nechat v Praze, jaké si musím vzít s sebou. Do dneška mi chybí můj hnědý, trochu špinavý, tisíckrát zlíbaný mončičák. Protože babička pak všechny moje věci vzala a dala je sousedům. Mě se nikdo neptal. A když zemřel dědeček, babička mu všechny naše fotky dala do hrobu.

Normálně, když se někdo stěhuje do cizí země, má tam svou komunitu. Většinou tam má aspoň bratra, sestru nebo kamaráda, se kterým si může popovídat ve svém jazyce. Ale my jsme tam žádnou komunitu neměli. Ani babičku jsme tam neměli, ani dědu, ani tetu. Strašně moc se mi po nich stýskalo.

Jednou nám babička poslala balík. Mně koupila noční košili. Ale nejdřív tu košili dala k sobě do skříně. Tu košili jsem nikdy nenosila. Nechtěla jsem ztratit tu vůni babiččina domova.

Normálně, když se někdo stěhuje do cizí země, když má zařízené papíry a v domácí zemi není válka, tak může přicestovat zpátky, aby se viděl se svojí rodinou. My jsme papíry neměli. Když jsme doletěli do amerického města, museli jsme docházet na sovětskou školu na ambasádě. Rodiče totiž ještě nevěděli na sto procent, že v Americe zůstaneme, takže jsem se musela naučit rusky. Moje maminka, jenom Pán Bůh ví proč, mi nekoupila jejich školní uniformu, ani modrou sukni. První den a všechno jsem měla jiné. Měla jsem na

o rakle hasanas u o učitelki man narado dikhenas. Jekhvar avľas vaš mange o dad, ale o rusiko slugadžis man na kamelas te mukel avri. O dad leha delas duma le vastenca, le čangenca u čeporo le mujeha. Sar ajci pre kajciste o slugadžis praďas e kapura, mro dad leske palıkerďas: Spasiba very much!

Tel vajkeci čhon mange e daj o dad phende, hoj na džas khere. Phadľlas mange o svetos. Anglo jakha dikhľom ča kalıpen. Peršes šaj geľom khere pro Čechi aš pandž berš pale. Prahate savoro dičholas avres. U so has vaš mange nekgoeder, imar na džanavas lačhes čechiko čhib. Romanes na džanavas nič. Aš paru berš pale man chudľas e daj the e baba te sikhľarel.

Miro drom kije čhiba la famelıjakere na has charno. Nekfeder džanav te vakerel u te pisinel anglicika. Ale vašoda kamav te ľikerel amari romaňi čhib, te del la zor vaš o generaciji, save avena pal mande. Bo lačhes džanav, sar manuš šaj našavel peskri čhib, aňi na džanel kana abo kaj.

sobě zelenou sukni. Možná byla nepatrně tyrkysová, ale stejně se mi děti posmívaly a učitelky mě už pak neměly rády. Jednou za mnou přišel táta, ale ruský voják mě nechtěl za ním pustit ven. Táta s ním mluvil rukama, nohama a trochu gestikuloval. Když voják konečně otevřel vrata, tatínek mu poděkoval: Spasiba very much!

Za několik měsíců mi máma s tátou řekli, že se domů nevrátíme. Svět se mi rozpadl. Před očima jsem měla jen černo. Poprvé jsem mohla jet domů až po pěti letech. V Praze se všechno změnilo. A co bylo pro mě nejhorší, už jsem neuměla dobře česky. Romsky jsem neuměla vůbec. Až před několika lety mě babička a máma začaly učit romsky.

Moje cesta k rodinným jazykům nebyla krátká. Nejlíp umím mluvit a psát anglicky. Ale právě proto si chci udržet romštinu a posílit ji tak pro generace, které přijdou po mně. Protože dobře vím, jak snadno může člověk ztratit svůj jazyk, ani neví kdy a kde.

3. místo

MILAN BINDATSCH, Ostrava

Jekhvar mulas mura mamiako phral o Berci taj gejle pe lesko prachomo.
Akor demađa i mami o purno.

O Roma daran le orvošendar. Korkore peske orvoša. Chudlas peske te rakinel čara, patrina, no ko so lake phenlas. Sar has najgoreder, akor gelas ka orvoši. O purno lake činde avri. Ačhila po verdoro. O orvoša phende, kaj merla. I mami džanelas, so la užarel. Phendās leske: Dža ande banka! Kide avri o love! Kin than pe mermuci! De te kerel i krupta.

Me sar dešuštareberšengo gelem le papuha. Beštom pe lavka. Davas pozor po gaže, te na amen opčoren, kana betoňinen i armatura, trast ando zberni. O Roma na paťanas. Me mange leperav, savo simas dilo. Džilavavas mange khote. Pal varesavo časó gejle o gore khere, ta gelem the me. Ale o papu mištes mange tosara phendās: Ma dža pal purano mermuci! Khote šanglo, s'oda vodinja tut. Ma dža khatar leste!

Me, dilo, či šundem mre papus. Gelem khatar. Ginavas o nava, phure terne manuša. Me duralestar dikhavas e khangeri, ale varesar na džanavas, sar te džav avri. O šanglo man vodiňlas pal mermuci vaj trin časura. Avri sas imar šišitno. O lampaša labonas. Vareso man prekerdem. Devla! Kaj na šundom le papus! Varesar man dochudlom avri. Joj, baripen sas man. Avilem khere ajci časó. Kaj salas, phendem. No dikhes o mulo gažo, so kerdās tusa.

Aver d'ives gelem pal pale. Muri mami bišadās le papus pala ma a džas andre restaruacija. Sas paš mermuci.

Phenav leske: „Papu, s'oj khate keraša?“

„Kaveja vaj paji clasa peske.“

„Them kado bordeli!“

O papus phendas, kaj na. Kavareň. A me mištes džanavas, soj khote kije rati o žuvla terđonas avri. Akor asavas pi jekh rig mermuci pe aver bordeli.

Akorestar kerav mande pheras, kaj the me simas le papuha ando bordeli. Leperav, asav kolestar.

Tehdy zemřel babiččin bratr Berci, tak mu jeli na pohřeb. A tam si babička zlomila nohu.

Romové se doktorů bojí. Léčí se sami. Babička si začala hledat bylinky, co jí kdo poradil. Až když bylo nejhůř, šla k doktorovi. Doktor jí nohu amputoval. Zůstala na vozíku. Doktoři jí řekli, že zemře. Babička věděla, co ji čeká. Řekla svému muži: Běž do banky! Vyber peníze! Kup místo na hřbitově! Nech postavit kryptu.

Já jako čtrnáctiletý jsem jel s dědečkem. Sedl jsem si na lavičku. Dával jsem pozor na gadže, jestli nás při betonování armatury neokradou o železo do sběrný. Romové jim nedůvěřovali. Vzpomínám si, jak jsem byl naivní. Zpíval jsem si tam. Po nějaké době šli dělníci domů, tak jsem taky odešel. Ale dědeček mi ráno dobře poradil: Nechod' na ten starý hřbitov! Tam je strážník, který tě odvede. Vůbec k němu nechod!

Já, hlupák, jsem dědu neposlechl. Šel jsem tam. Četl jsem si jména, staré i mladé lidi. Z dálky jsem si prohlížel kostel, ale nějak jsem nezjistil, jak se dostat ven. Strážník mě vodil po hřbitově asi tři hodiny. Venku byla už tma. Lampy svítily. Probral jsem se. Bože, že já dědečka neposlechl! Nakonec jsem se nějak dostal ven. Měl jsem radost. Přišel jsem domů pozdě. Kdes byl, zeptal jsem se v duchu. Vidíš, jak tě ten strážník dostal!

Další den jsem se vrátil. Babička za mnou poslala dědečka a šli jsme do restaurace. Byla u hřbitova. Říkám mu: „Dědo, co tady budeme dělat?“ „Dáme si kafe nebo sklenici vody.“ „Vždyť to je bordel.“

Dědeček řekl, že ne, že to je kavárna. Já jsem dobře věděl, jaké ženy tam večer postávají. Smál jsem se. Na jedné straně hřbitov, na druhé bordel.

Od té doby si dělám legraci, že jsem byl s dědou v bordelu. Vzpomenu si na to a směju se.

3. místo

LILIANA GIRGOVÁ, Nový Jičín

O meriben, so and'a smirom

O Davidos barilās avri ande cikno kheroro maškar baro foros, pal o blaki hučinenas o motora a e vika andal e ulica leske džalas ande leskri izba. Leskri daj kerelas buči po duj smjeni, te avel lakere čhavoren so te chal. Leskro dad gejlās het, sar le Davidoske has trin berš a ŋigda imar pale na avlās. Sar has čhavoro, has oda but pharo, ale čujinelas, hoj les hin leskeri daj, so kerel sa vaš leske.

O David has ande škola cicho. Ŋiko pe leste aŋi na zadikhelas. Kamarata? Has les čeporo, aľe ča avka pre jakh. Khere oda pharolas. O čoripen. The leskeri daj sar has unavimen, ta ričinelas po čhavore. O Davidos kaleske na achalolas. Dukhalas les oda but. Sar leske has dešupandž, rodelas denašiben. Peršo
o palenki le kamaratenca he palis o cigaretli he džojnti.

Sar jekhvar skušindās phareder drogi, has oda, sar te bi pes phuterdahas o vudar ande aver svetos. Andro svetos, kaj na mušinelas te čujinel o pharipen, so leske delas leskro dživipen. Ačhilās zavislo. O drogi les zachale sar kalī chev. O kamarata denašle, leskri daj rovelas ande perŋica he mangelas les, kaj te preačhol. O Davidos džanelas, hoj oda hin pharo. Sako jekh vpichos leske lelas kotor jilo he vodi. E familija les imar na prindžarelas. Sar šaj amenge kerdal? So amenge kerdal? Ola lava has nevi čhib leskra familijaki. O Davidos la dake imar kecivar kerelas dukh. Čorelas, he lulinelas, bikinelas koda, so na majinelas, he kerelas dukh kolenge, so les dikhenas rado. Jekhvar avlās khere fest demado, le mujeha, so imar na dičholas sar jov, ta leskri daj les čhidā avri.

E ulica pes ačhilās leskro novo kher. Šilali phuv, šilale raťa, he bari bokh. O manuša, so khatar leste predžanas, kerenas, sar kebi les na dikhenas abo sar kebi avlahas vareko, kas hin feder te predžal. O Davidos imar aŋi na džanelas, ko jov hin. Našaďa pes ande denašiben. Ŋiko les imar na kamelas te prindžarel. E familija les parunde ando leperibena he roviben. O kamarata denašle, ta o Davidos ačhilās korkoro. Čuča flaškaha ande žeba he t'estoha, so imar na birinelas. Kavka ačhilās pe ulica bijal naďeja he bijal kamiben.

Smrt, co přinesla klid

David vyrůstal v malém bytě uprostřed velkoměsta, kde za okny neustále hučela auta a veškerý hluk z ulice se linul přímo do jeho pokoje. Maminka pracovala ve dvou směnách, aby udržela rodinu nad vodou. Jeho táta odešel, když Davidovi byly tři roky, a nikdy už se nevrátil. Dětství neměl lehké, ale měl pocit, že má aspoň maminku, která se pro něj snaží.

Ve škole byl David tichý. Nikdo si ho nevšímal. Kamarádi? Měl jich pár, ale všechno to bylo povrchní. Doma to často praskalo. Frustrace, chudoba a únava maminky se měnily v ostré výčitky a křik, které David nechápal, ale cítil až moc hluboko. Když mu bylo patnáct, začal hledat únik. Nejprve alkohol s kamarády, pak se objevily první cigarety, jointy.

Když jednou ochutnal tvrdší drogy, bylo to jako otevřít bránu do jiného světa. Světa, kde nemusel na chvíli cítit tíhu svého života. Brzy se stal závislým. Drogy ho pohltily jako černá díra. Kamarádi se rozutekli, maminka plakávala do polštáře a prosila ho, aby přestal. Ale David věděl, že to není tak jednoduché. Každá dávka mu brala kus srdce a duše. Rodina už ho nepoznávala. Slova jako selhání a zklamání se stala novým jazykem jeho rodiny. David mámu mnohokrát zradil. Kradl, lhal, prodával to, co neměl, a ubližoval těm, kteří ho milovali. Jednou přišel domu úplně zničený, s tváří, kterou nešlo rozpoznat, a maminka ho vyhodila.

Ulice se stala jeho novým domovem. Studený beton, chladné noci a neustálý hlad. Lidé kolem něj se tvářili jako by byl neviditelný, nebo snad někdo, koho je lepší ignorovat. David už ani nevěděl, kdo vlastně je. Ztratil sám sebe v chaosu závislosti. Nikdo ho už nechtěl znát. Rodina ho pohřbila ve vzpomínkách a slzách, kamarádi zmizeli a David zůstal sám. S prázdnou lahví v kapse a tělem, co už nevládalo. Tak skončil na ulici, bez naděje a bez lásky.

Roky na ulici změnily Davida v přízrak. Oči měl prázdné, tvář pohublou, špinavou, šedou jako beton, na kterém spal. Když se na sebe někdy podíval v odrazu výlohy, nepoznával se. Jen stín. A s každou další nocí

Berša pe ulica lestar kerde le mules. O jakha has čučē, o muj šuko, melalo, šargo sar phuv, so pe late sovelas. Sar pe peste varekana dikhelas ande blaka pal o sklepi, na prindžarelas pes. Ča stinos. Sako aver dīves has phareder, avelas bareder bengipen a kerlas džungaleder veci. Čorelas ando motora, palis ando khera. Sar has sfetimen, has leske savoro jekh. Jekhvar phares mardas vaš čeporo love jekhe gadžes. O gadžo gejlās ande pištaja he o Davidos ande vazba. Po peršo ale na po poslednones. Ande herešta les has časos te duminel, ale e godi leske has avka chalī le drogenca, hoj o gondolišaga leske avenas ando kereki. Has phaglo, ale na sastardo. Sar les mukle, ņiko les na užarelas. Savoro has het. E daj gejlās te bešel pre aver than, o phral les nanavidzinlas, o svetos pe leste na pamatinelas.

He palis avlās koda dīves. Phirelas ulicaha, has les baro šil he rodelas, so bi pes dalas te chal abo te čorel. Palis la dikhla. La da. Terdolas paš e autobusovo zastavka, o kabatos phandlo dži paš e men, andro vast taška. Phuriņas, ale prindžardā la. Ta hasalas pe late he denašelas pa late. „Mamo,“ ričinelas. Ale joj les na prindžardā. Ča zadikhlas ande kole leskre čučē jakha, šuko muj sar kokalos he peťarde vušta, sas lake dosta. Parņiņas avri, sar kebi dikhelas o meriben. Denašla. Na phendās nič, ča pes visaliļa he denašla peskere čhastar, saves chudelas andro vasta, sar has ciknoro. Kada dīves oda ande leste muļa.

Ande leskro jilo vareso phadiļa, sar kebi posledno nađeja, hoj les mek vareko šaj dikhel rado. Avlās baro šil. O Davidos pes čhidā pre phuv pal e khangeri. Has fadimen, o řestos leske jizdralas, phares dichinelas, o angušta leske kalile he o rat leske terdolas ando žili. Po šejro leske perelas jiv, parno, bijal doš, sar kebi hasalas avri leskeri mel. Po peršo pes mangelas kijo Del. Na vaš aver šanca. Na vaš o kher. Ale vaš o odmukhipen. „Devla,“ phendās, „te kodoj sal, mangav tut na vaš mange. Vaš miri dajori. Kaj te na mušinel pe mande te leperel ande ladž. Otmukh lake, hoj man našti ratindās. De la smirom ando jilo, Devla!“

O japsa leske zafadīnenas po muj a sar phandās andre o jakha, kamelas, hoj imar len na mušinela pale te phuterel. Tosara leske o kham labolas andro jakha. Imar les na has ajso šil, možno has keradeder abo šaj has ajci fadimen, hoj imar nič na čujinelas. E khangeri has phandli, ale zadikhla, hoj pe blaka has momeli, so labolas. Polokes imar dolabolas. O Davidos la chudlas ande peskre fadimen vasta, ale na vaš oda, kaj pes te taťarel, abo vaš oda, kaj pes pale te mangel. Čujinelas, hoj kada hin posledno, so majinel te kerel. „Devla,

přicházelo větší zoufalství a horší věci. Začal vykrádat auta, pak byty. Když byl sjetý, bylo mu všechno jedno. Jednou napadl pro pár stovek starého muže. Nebyl to plán, jen reflex. Muž skončil v nemocnici, David ve vazbě. Poprvé, ale ne naposled. Za mřížemi měl čas přemýšlet, ale mozek měl tak rozžvýkaný drogami, že myšlenky chodily v kruzích. Byl zlomený, ale ne napravený. Po propuštění ho stejně nikdo nečekal. Všechno bylo pryč. Máma se odstěhovala, bratr ho nenáviděl, svět si ho přestal pamatovat.

A pak přišel ten den. Šel ulicí, třásl se zimou a hledal, co by se dalo sníst nebo aspoň ukrást. A v tu chvíli ji uviděl. Máma. Stála u autobusové zastávky, kabát pevně zapnutý až ke krku, v ruce tašku. Zestárla, ale i tak byla poznat. A tak se k ní s úsměvem rozběhl. „Mami,“ vydechl. Ale ona ho nepoznala. Jen pohled do těch jeho očí, do zjizvené tváře vyhublé na kost a na jeho rozpraskané rty jí stačil. Zbledla, jako by uviděla smrt. Utekla. Neřekla ani slovo. Jen se otočila a utekla před vlastním synem, kterého kdysi nosila v náručí. A tehdy to v něm umřelo.

Něco se zlomilo, jakýsi poslední zbytek naděje, že by mohl být někdy znovu milován. Udělala se zima, silná a nemilosrdná. David se zhroutil na schody za starým kostelem. Byl promrzlý, tělo se mu třásl, těžce oddychoval, prsty měl modré a krev mu tuhla v žilách. Nad hlavou mu padal sníh, tichý, nevinný jako výsměch jeho špině. Poprvé po letech se modlil. Ne za druhou šanci. Ne za domov. Ale za odpuštění. „Bože,“ vydechl, „jestli tam jsi, prosím tě, ne pro sebe. Pro mámu. Ať na mě nemusí vzpomínat s hanbou. Ať jí odpustíš, že mě nemohla zachránit. Ať jí dáš klid v srdci, Bože!“

Slzy mu zamrzaly na tváři. A když zavřel oči, doufal, že už je nebude muset otevřít. Ranní paprsky mu svítily do očí. Nebyla mu už taková zima, možná se oteplilo nebo možná byl tak promrzlý, že už ani nic necítil. Kostel byl zavřený, ale všiml si, že na okně u kostela je položená plápolající svíčka. Pomalu už zhasínala, David ji chytl do svých promrzlých modrých dlaní, ale ne aby se ohřál nebo aby se znovu modlil. Cítil, že je to naposled. „Bože, jestli tam jsi, jestli jsi mě ještě nevygumoval z knihy života, jestli tě moje jizvy neurazily a krev, co už ve mně skoro neteče, není pro tebe hanbou, tak prosím, nedávej mi nový život. Jen mě teď přijmi. Nepotřebuju ráj, jenom aby mě někdo naposledy uviděl. Promiň mi, že jsem utopil svoji mámu ve strachu a svoje srdce v heroinu. Promiň, že jsem tě tehdy, když mi bylo dvanáct, ignoroval, jak jsem brečel a ty jsi

te kodoj sal, te man mek na khoslal tele andal e křiška le dživipnaskeri, te tute mire čhindipena na čide paživ, he miro rat, so imar ande ma na čulal, te nane pre tute ladž, ta mangav tut! Ma de man nevo dživipen. Ča man le ke tute. Na kampol mange rajos, ča te man vareko dikhel. Mek jekhvar. Prebačin mange, hoj tasadom mira da ande dar he miro jilo ando herojinos. Prebačin mange, hoj tut na dikhavas, sar paš mande bešehas akor, sar dešudujeberšengero čhavoro rovavas pro gangi. Prebačin, hoj čoravas, lulinavas he karavas dukh. Me džanav, hoj som našado. Ale te tut hin mek than pre vareko sar som me, mukh man kodoj te pašlol.“

E momeli dolabiłas. O Davidos pašlolas bondalkerdo pro gangi pal e khangeri. O šil leske chalas tele e cipa. Našti dichinelas. O vasta na čujinelas. O meriben has imar paš leste. A palis oda čujindas. Na o keradipen, ale o svetlos. Na po řestos, ale ande duša. Peršo peske miřlinelas, hoj les hin halucinacija. Imar kecivar dikhłas le sapen po fali he e jag ando paři. Ale kada has vareso aver. Pokojno. Cicho. He čačo. Pal leste terđolas manuř ando baro parno gerekos, has pindrango, ale o jiv pes pal leskre pindre na rozmukhelas. O muj leske na dičholas, sar tebi na labolas upral, ale andre. Ale kole jakha! O jakha has sar moros ando savo pes tasavelas e dukh savore manuřendar, he milosca, savi čulolas avri sar andal o phagerdo khoro. „Mro čho!“ phendås cicho hangos. O Davidos mrkinelas he phares rovelas. „Me agorisaliřom. Savoro mosardom. Keravas dukh lenge, mange he tuke,“ o Davidos rovelas. O Jeřiř pejřas pro khoča paš leste, chudņa leske o čekat, o vasta, so andre lende sas o čhindipena, so denas duma buter sar o lava. „Me tut řigda na mukhlom.“

Le Davidoske zaizdraliřa o řestos. Kamelas te ričinel, te mangel, ale na birinelas buter sar cichones te rovel. „Me miřlindom, hoj man nanavidřines,“ phendå polokes o Davidos. O Jeřiř hasandiřas, na sar manuř, ale sar korkoro svetlos. „řaj nanavidřines koda, so hin tutar dur. Me somas furt ande tiro jilo tel koja dukh. Me tut kamavas, the te tuke miřlinehas, hoj tut savore mukhle. Somas kadaj.“

O Jeřiř thođas o vast po Davidoskro jilo. Palis o David čujinelas, na sar halucinacija, ale sar čačipen, kamiben, so na kamelas řiř pale. E milosca, so lake na kampelas o lava soske. Has kodoj. O vast po leskero jilo. E jag mařkar o legos. O Davidos rovelas. Na la daratar, ale bo palikerelas. Mek jekhvar phandłas andre o jakha, ale imar na ande rat, ale ando svetlos. Leskro řestos ačhiřa po gangi paš e khangeri. Ale leskero vodi na. Has priilo. Has kamlo. Has khere.

vedle mě seděl na schodech. Promiň, že jsem kradl, lhal, ubližoval. Já vím. Jsem ztracený. Ale jestli máš ještě místo pro někoho jako jsem já, tak mě tam nech si lehnout.“

Svíčka vyhasla. David ležel zkroucený na schodech za kostelem. Zima se mu dostávala pod kůži, sotva popadal dech, prsty necítil. Smrt už byla jen pár nádechů daleko. A pak to ucítil. Ne teplo, ale světlo. Ne v těle. Ale v duši. Zpočátku si myslel, že má halucinace. Už jednou viděl hady na stěnách a plameny na vodě. Ale tohle bylo jiné. Klidné, tiché a skutečné. Nad ním stála postava v dlouhém bílém plášti, bosá, ale sníh pod jeho nohama netál. Jeho obličej neviděl jasně, jako by nezářil zvenku, ale zevnitř. Ale ty oči! Byly jako oceány, ve kterých se topila bolest všech lidí a zároveň milost, která přetékala jako voda z rozbitého džbánu. „Davide,“ řekl tichý hlas.

David zamrkal, oči se mu zalily slzami. „Já... Já jsem skončil. Zničil jsem všechno. Ublížil jsem jim. Sobě a i tobě,“ plakal David.

A tehdy si Ježíš k němu klekl, dotkl se jeho čela teplými prsty na rukách s jizvami, které mluvily víc než jakákoliv slova. „Já jsem tě nikdy neopustil.“

Davidovi se roztřáslo tělo. Chtěl křičet, omlouvat se, prosit, ale nedokázal ze sebe vydat nic než tiché vzlyky. „Myslel jsem, že mě nenávidíš,“ šeptal David zlomeně.

Ježíš se usmál, ne jako člověk ale jako světlo samo. „Nenávidíš jen to, co je ti vzdálené. Já jsem byl pořád ve tvém srdci, pod veškerou tou bolestí. Já tě miloval. I když sis myslel, že tě všichni opustili, byl jsem přímo tady.“

Ježíš dal Davidovi dlaň přímo na srdce. Najednou to David cítil. Ne jako halucinaci, ale jako pravdu, lásku, která nechtěla nic zpátky. Milost, která nepotřebovala vysvětlení. Byla tam skutečná. Dlaň na jeho hrudi. Oheň uprostřed ledu. A David se rozplakal. Ne ze strachu, ale z vděčnosti. Naposledy zavřel oči, ale tentokrát ne do tmy. Tentokrát do světla. Jeho tělo zůstalo na schodech. Ale jeho duše tam už nebyla. Byl přijat. Byl milován. Byl doma.

Výběr z textů vytvořených na dílnách Vaker romanes

LEVENT POHLODKO, Jekhetane, Ostrava, 3. ročník ZŠ

O and'elos hino lačho. Man hin jekh bratrancos. Ov hin
miro and'elos. Ov mange pomožinel. Mange pomožinel le
ukolenca. Hino ke ma sar and'elos. Ov na bešel kade, ale sas
kade. Pale gejl'a pre Slovensko. Palis me kode gejl'om tiš pre
Slovensko pal leste. Gejl'am. The ov pal mande geľa. The me
pal leste gejl'om. Kamavas les pale te dikhen, pale ke leste
te džan.

Anděl je hodný. Mám jednoho bratrance. On je můj anděl.
Pomáhá mi. On mi pomáhá s úkoly. Je ke mně jak anděl.
Nebydlí tady, ale byl tady. Potom odjel na Slovensko.
Potom jsem já jel na Slovensko za ním. I on přijel za mnou.
A pak já jel za ním. Chtěl bych ho znovu vidět, znovu za
ním jet.

Mange has dešuštar berš, sar mange cirdelas dešupandž berš, tak miri baba muľas pre mire berša. Ajci rovavas. Amari fajta dikhenas pre ma, sar rovavas.

Palis denašle duj dīves a vareko mange phendā andro kan. Oda has miri baba. A joj mange phendā: „But bacht the sastipen the o kamiben!“ Joj rovelas the me rovavas.

Palis gejlom avri te bavinel fotbal le čhavenca. Me dikhľom la baba, sar andre branka chudkerel. Gejlom khere. Urdom man. Gejlom te chal o chaben. No palis gejlom te sovel. A kdibi vareko man andal o hados čhivelas tele. A me mišľindom, že oda rukono, bo man hin rukono. Ta mišľindom, že oda rukono. No a palis dikhľom o vast, tak imar džanavas, že oda miri baba. Joj peske tele o bala diñas a chudñas man balendar tele. Normalně lecinavas.

Palis keravas vika pre mama, te avel te phuterel mange o vudar. Tak gejlās te phuterel o vudar a palis e baba imar mange diñas smirom.

Bylo mi čtrnáct let a táhlo mi na patnáct a přímo moje babička umřela na moje narozeniny. Tak jsem brečel, celá rodina na mě koukala, jak brečím.

Potom uběhly dva dny a někdo mi řekl do ucha. To byla moje babička. A řekla mi: „Hodně štěstí a zdraví a lásky!“ Plakala a já jsem taky brečel.

Potom jsem šel ven hrát fotbal s klukama. A zase jsem ji viděl, babičku, jak chytá v bráně. Šel jsem domů. Převlíkl jsem se. Šel jsem se najíst. Potom jsem šel spát. A jako kdyby mě někdo strhnul z postele. Myslel jsem si, že to je pes, protože já mám psa. Tak jsem si myslel, že to je pes. No a potom jsem uviděl ruku, to jsem už věděl, že to je moje babička. Vlasy měla přes obličej a za vlasy mě strhla dolů. Normálně jsem letěl.

Začal jsem křičet na mámu, aby přišla, aby mi otevřela dveře. Přišla a otevřela dveře a potom mi už babička dala pokoj.

Ta kamav tumenge te phenel valeso pal o Devloro. O Devloro hino lačho, ale valeko na del paťiv le Devloreske. Valeko peske phenel: A soske te paťav andro Devloro? Ale šunen! Sar hine nasvale, akor prosinen le Devlores. „Jaj, Devloro! Sasťar man avri!“ Ale šunen, so phenav! Le Devloreske den paťiv! O Devloro vaš amenge muľa po kerestos, ale trito d'ives ušťil'as prekal tumende a kerd'il'as pes zoralo a tumen leske paťiv na den. Phend'a o Devloro: „Prekal tumende upre ušťil'om!“ Phend'a o Devloro: „Te mange na dena paťiv, na avá aňi me lačho! Me prekal tumende sa kerav!“ Tak phend'as o Devloro. „But bini tumen hin! Mukhá pre tumende o mariben, e bokh. Ela sa kuč!“ O Devloro oda kerd'as. Ča jekh phenav: Den paťiv le Devloreske!

Takže vám chci povědět něco o Pánu Bohu. Pán Bůh je dobrý, ale někdo si Pána Boha neváží. Někdo si říká: A proč mám věřit v Pána Boha? Ale poslouvejte! Když jsou nemocní, tak prosí Boha: „Jaj, Pane Bože, uzdrav mě!“ Ale poslouvejte, co říkám! Pána Boha si vaňte a Pán Bůh pro nás zemřel na kříži, ale třetí den vstal kvůli vám z mrtvých a vy si ničeho nevážíte. Pán Bůh řekl: „Pro vás jsem vstal z mrtvých!“ Bůh řekl: „Když si mě vy nevážíte, tak ani já nebudu hodný! Já pro vás všechno dělám!“ Tak to Pán Bůh řekl. „Jste velmi hříšní! Sešli na vás válku, hlad, drahotu!“ A Pán Bůh to všechno udělal. Říkám jenom jedno: Vaňte si Pána Boha!

Me bi kamavas te kerel o filmes pal o Harry Potter. O Harrys, sar sikhľiľa avri e škola, ta peske chudňa la romňaha te kerel e familija. Palis, sar leskre čhave sa barile, le Harryskere peske kerde čhaven he o Harrys ačhiľas papus he leskri romňi mami. U pal o deš berš o Harrys muľas he ačhľas ča leskri romňi. He pal o dešupandž berš obdžidiľas o Voldemortos he hinke chudňa te kerel o mariben. Sar pes už marnas andro mariben, le Harryskri familija na sas zoraľi, aľe raťindas len le Harryskro pruťikos, so mukhľas peskre vnukeske. Andre škola, kaj phirlas o Harrys, pes marlas he le Harryskero vnukos. Marlas pes le Voldemortoha lebo kamelas te raťinel e škola. O Voldemortos, sar avľas andre škola, ta murdardas jekhe dženes andal e škola. Pal o duj džives chudñas o mariben andre škola. Priačhenas pro mariben. Le Harryskro vnukos, o Arturis, phendas: „Kamav tut te murdarel.“

Já bych chtěl natočit film o Harrym Potterovi. Harry, když vyšel ze školy, tak si založil se svojí ženou rodinu a potom, když jeho děti vyrostly, tak si taky založily svoje rodiny a Harry se stal dědou a jeho žena babičkou. A po deseti letech Harry zemřel a zůstala jenom jeho žena. Po padesáti letech ožil Voldemort a zase začal válčit, a když už byli ve válce, Harryho rodina byla dost slabá, ale zachránila je Harryho hůlka, kterou nechal svým vnukům. Ve škole, kam Harry chodil, válčil Harryho vnuk. Utkal se tam s Voldemortem, aby zachránil školu. Voldemort, když přišel do školy, tak tam zabil jednoho studenta. Po dvou dnech začala ve škole bitva. Souhlasili s bitvou. Harryho vnuk, Artur, řekl: „Chci tě zabít.“

Výběr z textů vytvořených na dílnách Romano suno v Praze

RENATA CINOVÁ, Klub matek, Nová škola, Praha

Šereha mange džal, hoj pro svetos nane buter kamiben the paťiv jekh avreske. Phares pes mange pisinel pal oda, hoj o svetos gondolinel pal o trito lumakero mariben. Sar te bi o nipi bisternas, keci manuša mule tel o mariben. Svetoha čalaven o love the zor. Lenge jekh, hoj bi merenas keci manuša. Kalestar but darav. Na darav mulendar, ale džidone manušendar. Kamavas bi sakoneske sasťipen the bacht. Kamav kale nalače manušenge, kaj te phundraven peskere jile.

Hlavou mi běhá, proč na světě není víc lásky a respektu jednoho k druhému. Těžko se mi píše o tom, že svět pomýšlí na třetí světovou válku. Jako kdyby lidé zapomněli, kolik lidí ve válce zemřelo. Světem hýbají peníze a moc. Je jim jedno, že by zemřelo tolik lidí. Toho se já bojím. Nebojím se mrtvých, ale živých lidí se bojím. Přála bych každému zdraví a štěstí. A těm zlým lidem přeju, aby otevřeli svoje srdce.

Me som e Bara. Hin man trin čhave. Duj čhaja the jekh čha. Mek man hin rom a som leha dešuštare beršendar. Dživav pro Smichovos celo dživipen. Hin man phral. Dživel andre Anglija. E daj dživel kade pro Smichovos tiš calo dživipen. Bešas savore andre jekh ulica. Som rado vaš kada savoro, že o čhave a miri rodina hine savore saste. Savoreng tumenge lačho džives!

Jsem Bára. Mám tři děti. Dvě holky a jednoho kluka. Mám ještě muže a s ním jsem od svých čtrnácti let. Žiju na Smíchově celý svůj život. Mám bratra. Žije v Anglii. Máma žije tady na Smíchově taky celý svůj život. Bydlíme všichni v jedné ulici. Jsem za to všechno ráda, že jsou moje děti a moje rodina zdravé. Všem vám přeju dobrý den!

Me som romaňi čhaj. Hin man duj čhave. Jekh murš, jekh čhaj. Dživas peske lačhes andre miri famiľija. Sako džives som savore peha. Hin amen so te chan, hin amen kaj te dživen a imar nič na kamav, ča sastipen. Hin man lačhi buťi a lačho rom. Pre kadi luma hin bari bokh a te keren buťi kempel. Amen savore kamas te dživel mištes u lačhes. Ačhen Devleha!

Jsem romská dívka. Mám dvě děti. Jednoho chlapečka a jednu holčičku. V naší rodině si žijeme dobře. Každý den jsme všichni spolu. Máme co jíst, máme kde bydlet a už nic jiného nechci, jenom zdraví. Mám práci a hodného muže. Na tomto světě je velký hlad a je potřeba pracovat. My všichni chceme žít pěkně a dobře. Budte s Bohem!

Som šukar romňi. Hin man trin čhave: Robert, Amálie, Matyáš.
Hin man rom a som leha imar dešuocho berš. Dživas peske
lačhes. Bešas, hin amen lačo dživipen. Hin amen buti a so
te chan. Nič aver mange na kampil, ča but sastipen. Ča kaj
te avel amen but but sastipen. The amara familija. Kamav,
kaj savore igen zorale te aven a the miri familija pes fajňe te
líkerel. Paľikerav tumenge! Lačo džives! Ačhen Devleha!

Jsem krásná žena. Mám tři děti: Roberta, Amálii a Matyáše. Mám muže a jsem s ním už osmnáct let. Žijeme si dobře. Bydlíme, máme dobrý život. Mám práci a co jíst. Nic jiného nepotřebujeme, jenom hodně zdraví. Jen abychom měli opravdu hodně zdraví. A naše rodina. Přeju si, aby všichni byli silní a naše rodina při sobě hezky držela. Děkuju vám! Dobrý den! Budte s Bohem!

Úřad vlády České republiky

ROMANO SUNO děkuje za podporu

Úřadu vlády České republiky, Magistrátu hl. m. Prahy, Mattelu Czech Republic s. r. o.,
Martětě Hajské a Ivaně Scott.

Texty označené štítkem Vaker romanes byly vytvořeny na dílnách tvůrčího psaní v romštině v rámci projektu Vaker romanes, který byl podpořen z dotačního programu MŠMT Podpora vzdělávacích aktivit národnostních menšin v roce 2025. Texty označené štítkem Romano suno v Praze byly vytvořeny na dílnách tvůrčího psaní v romštině v rámci stejnojmenného projektu podpořeného Magistrátem hl. m. Prahy v rámci Programu podpory aktivit národnostních menšin na území hl. m. Prahy 2025.

Projekt Romano suno byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky. Výstupy projektu nereprezentují názor Úřadu vlády České republiky a Úřad vlády České republiky neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem těchto výstupů.